

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 7.067

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-2-6>

Олена ЛЕОНТЬЄВА,

orcid.org/0000-0002-9612-4053

*аспірантка кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(Київ, Україна) dme2121.oleontieva@dakkkim.edu.ua*

КВІР-МИСТЕЦТВО У ФОКУСІ 60-Ї ВЕНЕЦІЙСЬКОЇ БІЕНАЛЕ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ

Венеційська бієнале як провідна міжнародна подія в сфері сучасного мистецтва є унікальним явищем, що поєднує мистецькі, дослідницькі, соціальні та політичні процеси. Завдяки безперервній трансформації вона залишається актуальною, а її роль та вплив потребують подальшого дослідження. З одного боку, бієнале у своєму масштабному виставковому просторі презентує сучасне мистецтво, а на дискусійних платформах – досліджує актуальні мистецькі процеси та слугує інструментом культурної дипломатії. А з іншого – зберігає амбіції впливати на глобальні культурні дискурси, в тому числі, через переосмислення проблем гендерної, сексуальної, расової, національної ідентичності тощо. У цьому контексті актуальним є аналіз її здатності формувати нові підходи до репрезентації «інакшості», зокрема, як це було на 60-й ювілейній Венеційській бієнале 2024 р., коли кураторський підхід Адріано Педроси дозволив представити широкий спектр художників, у тому числі з маргіналізованих груп – представників квір-спільноти та корінних народів, а також аутсайдерів та народних митців.

Мета статті – розглянути роль останньої Венеційської бієнале як платформи для презентації квір-мистецтва, а також проаналізувати значення цього напрямку в контексті сучасної культурної, соціальної та політичної дискусії щодо розуміння ідентичності.

Отже, Венеційська бієнале залишається важливою платформою для міжкультурного діалогу та презентації нових мистецьких форм, які кидають виклик традиційним концепціям. Цього року вона поставила у центр глобальної мистецької дискусії творчість тих митців, яких часто маргіналізують. Зокрема, квір-мистецтво було одним із центральних фокусів 60-ї Венеційської бієнале, воно показало свої можливості як інструмент деколонізації мистецького простору, соціальної рефлексії та переосмислення ідентичностей. Завдяки кураторському підходу А. Педроси бієнале 2024 р. створила умови для обговорення цих питань, що виходять за межі усталених уявлень.

Ключові слова: Венеційська бієнале, сучасне образотворче мистецтво, квір-мистецтво, ідентичність, гендер.

Olena LEONTIEVA,

orcid.org/0000-0002-9612-4053

*Postgraduate Student at the Department of Art Expertise
National Academy of Culture and Arts Management
(Kyiv, Ukraine) dme2121.oleontieva@dakkkim.edu.ua*

QUEER ART IN THE FOCUS OF THE 60TH VENICE BIENNALE: REDEVELOPMENT OF IDENTITIES

As a leading international event in the field of contemporary art, the Venice Biennale is a unique phenomenon that combines artistic, research, social and political processes. Due to its continuous transformation, it remains relevant, and its role and impact require further research. On the one hand, the biennale presents contemporary art in its large-scale exhibition space, and on discussion platforms it explores contemporary artistic processes and serves as a tool of cultural diplomacy. On the other hand, it maintains ambitions to influence global cultural discourses, including by rethinking issues of gender, sexual, racial, national identity, etc. In this context, the analysis of its ability to form new approaches to the representation of "otherness" is relevant, in particular, as was the case at the 60th anniversary Venice Biennale 2024, when the curatorial approach of Adriano Pedrosa allowed to present a wide range of artists, including those from marginalized groups – representatives of queer communities and indigenous peoples, as well as outsiders and folk artists.

The aim of the article is to consider the role of the Venice Biennale as a platform for the presentation of queer art, as well as to analyze the significance of this direction in the context of the contemporary cultural, social and political discussion on the understanding of identity.

Thus, the Venice Biennale continues to serve as a significant platform for intercultural dialogue and the presentation of new artistic forms that challenge traditional concepts. This year, it brought the creativity of often marginalized artists to the forefront of global artistic discourse. Notably, queer art emerged as one of the central focuses of the 60th Venice Biennale, demonstrating its potential as a tool for decolonizing artistic spaces, fostering social reflection, and reimagining identities. Through the curatorial approach of A. Pedrosa, the 2024 Biennale created a space for discussing these issues, transcending established perceptions and conventions.

Key words: Venice Biennale, contemporary art, queer art, identity, gender.

Постановка проблеми. Венеційська бієнале є однією з провідних міжнародних подій в сфері сучасного образотворчого мистецтва, яка відбувається раз на два роки. Від початку свого існування бієнале слугувала інструментом індустрії культури, створюючи умови, в тому числі, для фінансового стимулювання діяльності митців. І так було до 1968 р., доки студентські протести не призвели до переоцінки ролі бієнале. Під час холодної війни вона стала платформою, в рамках якої мистецтво починає використовуватися як інструмент культурної дипломатії. І хоча сьогодні бієнале зберігає риси професійної виставкової діяльності та залишається ключовою точкою відліку для глобальних досліджень у сфері мистецтва, вона продовжує прагнути до впорядкування сучасного мистецького простору та формування визначеності у ключових мистецьких дискурсах (Сассателлі, 2017: 94). Бієнале не втрачає свого значення як культурно-мистецьке середовище, в якому простежуються основні мистецькі рухи, ідеї та дискурси, що розгортаються в рамках тем, сформованих як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Остання Венеційська бієнале відбулася під гаслом «Чужинці скрізь». Як підкреслив куратор виставки А. Педроса, його головна мета полягала у тому, щоб заповнити своєрідну прогалину, продемонструвавши «відмінності та невідповідності, зумовлені такими питаннями, як ідентичність, національність, раса, стать, сексуальність, свобода та статки» (La Biennale di Venezia, 2022). Виставка зосередилася на тому, щоб зробити видимими роботи чотирьох мистецьких суб'єктів: «квір-художник», «митець-аутсайдер», «народний художник» і «митець-представник корінних народів». Особливу увагу викликало залучення художників, які представляють квір-спільноту, до якої належить також А. Педроса.

Поняття «квір» увійшло у культурний обіг завдяки гуманітарним і гендерним студіям, які розвиваються в західних країнах протягом декількох десятиліть. Терміном «квір-мистецтво» позначають твори та художників, які справили вплив на культурний дискурс квір-спільноти, а також на суспільство та культуру в цілому. Квір-мистецтво досліджує теми тіла та ідентичності, любові та

бажання, упередження та протесту через малюнок, живопис, фотографію, скульптуру, інсталяцію та інші художні засоби. На Венеційській бієнале тематика сексуальних меншин та їхніх мистецьких практик акцентувала увагу на відмінностях між людьми, які один для одного в певному сенсі завжди є «чужинцями». Її ці розбіжності виходять за межі традиційних політичних, економічних чи соціальних питань, охоплюючи також гендерні та сексуальні аспекти. У цьому контексті актуальним є дослідження Венеційської бієнале як унікального культурного явища, що поєднує мистецькі та соціальні процеси.

Аналіз досліджень. Антологія «Квір (документи сучасного мистецтва)» за редакцією Д. Гетсі (2016) зосереджена на творах митців, а також діалогах про квір-практику у різних індивідуальних, соціальних і культурних контекстах. Разом ці тексти описують і досліджують способи, якими митці використовували концепцію квіру як засіб політичної та інституційної критики, як основу для розвитку нових сімей та історій, як стимул до дій та підґрунтя демонстрації неприйнятної відмінності (Гетсі, 2016).

Р. Лоренц у роботі «Квір-мистецтво: теорія диваків» (2012) на обширному матеріалі мистецьких творів квір-митців пропонує квір-теорію візуального мистецтва і простежує питання про ініційовані візуальні стратегії денормалізації. Мистецькі теоретичні дебати поєднуються з квір-теорією, постколоніальною теорією та дослідженням здібностей (Лоренц, 2012).

А. Пілчер у книзі «Дивна маленька історія мистецтва» (2017) ілюструє широкий спектр квір-мистецтва з усього світу. Твори Е. Шиле, Д. Гранта, Ф. Кало, Д. Хокні, Е. Мітчелл та інших художників свого часу руйнували норми за допомогою нових форм вираження. 70 видатних робіт з 1900 р. до сьогодні показують, як квір-досвід відрізнявся в часі та місці, і як мистецтво було частиною історії змін у ставленні та формуванні нових ідентичностей (Пілчер, 2017).

У статті В. Ганн «Квір-бажання та навчання у вищих навчальних закладах образотворчого мистецтва» (2018) досліджуються механізми ЛГБТК+ бажання, які перетинаються з навчанням образотворчому мистецтву. Щоб дослідити цю переду-

мову, роботи квір-художників вводяться у дослідницький канон навчання студентів як джерело розуміння того, що означає «бути» в сексуальній орієнтації (Ганн, 2018).

Хоча останнім часом в зарубіжній науковій традиції спостерігається зростання інтересу до дослідження квір-мистецтва, в українському мистецтвознавстві ця тема не отримала належного висвітлення попри те, що квір-культура активно розвивається в Україні.

Мета статті – розглянути роль Венеційської бієнале як платформи для презентації квір-мистецтва, а також проаналізувати значення цього напрямку в контексті сучасної культурної, соціальної та політичної дискусії щодо розуміння ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до визначених куратором А. Педросою завдань Венеційської бієнале мистецькі твори були розділені між двома секціями виставки. Одна секція «Nucleo Storico» була зосереджена на модернізмі Глобального Півдня та включала роботи, створені у 1905–1990 рр. Вони у свою чергу були поділені на три підрозділи: «Портрети», «Абстракції» та підрозділ, присвячений всесвітній італійській мистецькій діаспорі ХХ ст. Друга секція «Nucleo Contemporaneo» обіграла первинне значення слова queer – «дивне», тому виставка розгорталася та зосереджувалася на інших пов'язаних темах, зокрема на творах «квір-художників», «митців-аутсайдерів», «народних художників» та «митців-представників корінних народів».

Зв'язок між мистецтвом і соціальними конфліктами став однією з головних тем бієнале, яка пропонувала заглибитися у роздуми про місце мистецтва в глобальній дискусії про ідентичність, приналежність і справедливість.

А. Педроса зазначив, що проєкт відображає його особисту позицію, контекст, перспективу, досвід та роботу: «До цього моменту мистецькі уявлення були обмежені смаками небагатьох, тому включення ширшого розмаїття художніх проявів знаменує значні соціальні зміни, адже всього два десятиліття тому таку виставку неможливо було б уявити. Отже, це вирішальний крок у процесі деколонізації – як зовнішньої, так і внутрішньої» (La Jornada, 2024: 4). Деколонізація у цьому контексті передбачає осмислення на рівні особистості власної ідентичності, аналіз того, що є природною частиною її життя, а що було штучно нав'язане або витіснене панівними впливами.

Крім того, куратор зазначив, що він особливо хотів висвітлити діяльність художників зі своєї спільноти, окремо виділивши місце для квір-мистецтва, адже презентація цього типу тво-

рів вимагає справжнього інтересу до цієї сфери, який він культивував упродовж своєї кар'єри (La Jornada, 2024: 4).

Велика частина експозиції була присвячена ЛГБТК+ художникам, а спеціальна виставка зосереджувалася на квір-абстракції із такими діячами, як Е. Рутерфорд, І. Чонг Вай, Л. Фратіно, Е. Таочен Ван (La biennale di Venezia, 2024).

За визначенням Д. Гетсі (2016), не може бути окремого «квір-мистецтва». Історично склалися так, що слово «квір» використовувалося для позначення тих, кого вважали або змушували почуватися ненормальними. Починаючи з 1980-х рр., слово починає застосовуватися як знак пошани. Хоча квір черпає свою силу з історії геїв, лесбійських та бісексуальних спільнот, він не є еквівалентом цих категорій, а також не є ідентичністю. Радше він пропонує стратегічний підрип стабільності ідентичності та поділу влади, що відкидає класифікації та систематизації. Художники, які сьогодні вважають свою практику квіром, пропонують утопічні та анти-утопічні альтернативи буденності, займають позицію поза законом, засуджують злочинність і непрозорість та створюють безпрецедентні стосунки та спільноти (Гетсі, 2016).

Отже, квір-митці та їхні твори – це вираження протестної соціальної позиції. Квір-феноменологія обґрунтовує теорію, що орієнтація передбачає різні способи реєстрації близькості об'єктів та «інших». При цьому сексуальна орієнтація може формувати не тільки те, як ми живемо в просторі, а й те, як ми сприймаємо цей світ спільного проживання (Ахмед, 2006).

Недарма у контексті теми бієнале «Чужинці скрізь» квір-митці та митці-представники корінних спільнот опинилися в одній секції, вказуючи на причини такого «чужинського» маргінесу: вони – не поза нормами, вони – поза традиційним баченням ідентичності, у тому числі мистецьких пріоритетів і смаків.

Одну з двох спеціальних нагород Венеційської бієнале присуджено аргентинській активістці, яка бореться за права ЛГБТК+, 34-річній художниці-трансгендеру Ла Чола Поблете. Вона стала першим квір-митцем, який отримав відзнаку бієнале.

Мистецтво Ла Чола Поблете є різноплановим, воно включає акварель, тканину, скульптуру, перформанс, відеоарт, фотографію, живопис для дослідження таких тем, як інквізиція, спадщина колонізації, вплив глобального капіталізму тощо. Її роботи стали засобом засудження зловживань і упереджень щодо корінного населення, а також стереотипів, з якими стикаються корінні народи.

Художниця підходить до західної релігійної іконографії та духовних практик корінних народів із транс- і квір-позицій, перевертаючи владні відносини за допомогою образів, що відсилають до знань предків із Південної Америки (Горлач, 2024).

Гібридні істоти на полотнах художниці співіснують з абстрактними, релігійними та поплотивами. Діви з косами, мечі, що ріжуть картоплю, та органічні форми, прикрашені фалосами, інтерпретуються арткритиками як «пісні опору» (Гарсія, 2024). Діва є багатограним центральним мотивом у творчості художниці, оскільки цей образ втілює синкретизм між західною культурою та корінними громадами. Її серія *Virgenes Chola* («Діви Чоли») продовжує традиції метисного бароко, де простежується ідентифікація Діви з богинею Пачамама (Матір'ю-Землею з міфології спільнот Анд). Перформанс «Мучеництво Чоли» (2014) звертається до соціальної маргіналізації болівійської громади, що проживає в Аргентині, а також до використання евангелізації як форми емоційного та фізичного катування (Гарсія, 2024). Крім того, синкретизм та художній погляд Поблете, втілений у її квір-інтерпретаціях Дів, пропонують переосмислення культових традицій і репрезентації гендерної різноманітності (Arte al dia, 2024).

Також у межах біенале 20 листопада 2024 р. відбувся перформанс «Як представлений індіанець?», в якому Ла Чола Поблете та Лола Бхаджан досліджують питання культурної репрезентації. Робота поєднує ритуальні елементи, голос і фізичну експресію, щоб кинути виклик усталеним уявленням про ідентичність корінних народів. За допомогою символічних жестів і взаємодії звуку та руху художниці ставлять під сумнів стереотипи, нав'язані західним дискурсом. Чергуючи спів, розмовні тексти та інтерактивні дії, Поблете та Бхаджан створюють особливу атмосферу, яка спонукає до рефлексії щодо формування, сприйняття та викривлення культурних ідентичностей (Performance, 2024).

Під час церемонії нагородження Поблете зазначила, що вона є першою транс-жінкою і «коричневою» художницею з Аргентини, яка потрапила на біенале (Aguerregrau, 2024). Художниця висловила надію, що її досягнення можуть відкрити двері до того, щоб інші люди, такі, як вона, могли завойовувати простори та звільнитися від ярликів. Ця нагорода підкреслює їхній талант, соціальну відданість, важливість різноманітності та необхідність залучення усіх до мистецтва (Infobae, 2024).

Ширше розуміння цієї теми включає аналіз ролі художниці в мистецькому середовищі з урахуванням її ідентичності (гендеру, расової

приналежності, статусу представниці корінного населення) та впливу західних інституцій, таких як музеї, галереї, академії мистецтв, а також критиків і кураторів на формування критеріїв і меж того, що вважається «мистецтвом». Процес затвердження мистецьких канонів, норм та уявлень включає історичну легітимацію певних стилів, напрямків та творців, що часто ігнорують або виключають інші культури, гендери чи соціальні групи. Таким чином, він є результатом не лише історичних обставин, але й впливу ідеологічних, політичних і постколоніальних умов, які визначають, чиї голоси та практики стають видимими у глобальному мистецькому дискурсі.

Це був перший випадок, коли твори Поблете були представлені на Венеційській біенале. Утім, художниця до того вже встигла взяти участь у низці знакових проєктів. Її виставка «Guaumallén» у 2023 р. отримала престижну міжнародну нагороду «Митець року» (Palais, 2023). Виставка стала даниною корінному походженню та квір-ідентичності художниці: її назва походить від назви рідного міста Поблете на північному заході Аргентини, біля півніжжя Анд. Проєкт поєднує життєвий досвід художниці та її бачення в особистій і чесній розповіді. Guaumallén – це духовний простір, наповнений релігійними, політичними, еротичними, поп-культурними та місцевими мотивами та символами, які перекривають усталені ієрархії та порядки. Захоплюючи середовище розповідає історії про порятунок, дів, мучениць і стародавніх богинь через серію масштабних акварелей, фотографій та інсталяцій. За допомогою цієї виставки Поблете звертається до історичних ролей жінок і транслюдей, різновидів жіночності, які переслідуються та піддаються остракізму релігійними та патріархальними ідеологіями (Palais, 2023).

Серед квір-митців, чиї роботи були представлені на біенале, можна відмітити наступних.

Кан Син Лі, який народився в Південній Кореї та працює в Лос-Анджелесі, представив інсталяцію «Sin título (Constelaciones)» («Без назви (Сузір'я)») (Barry, 2024). Його робота – це результат розмірковувань автора про митців, які померли від СНІДу: через серію об'єктів він вступає в діалог із роботами британської художниці Романі Евелі, виконаними на папері та полотні. Евелі померла у 2020 р. Це перша Венеційська біенале для 45-річного художника, який, утім, вже був представлений на міжнародних виставках, зокрема на Documenta 15.

Мексиканська художниця Барбара Санчес-Кейн виставила свої роботи, які поєднують моду та мистецтво, звертаються до перетину одягу та

гендерної ідентичності, кидаючи виклик традиційним умовностям (Barry, 2024).

Бразильська трансгендерна художниця Мануара Кландестіна дебютувала з відеоартом «Мігранта», яке розповідає історію міграції її родини. Ця емоційно насичена робота розкриває особистий досвід переміщення та пошук ідентичності, резонуючи з універсальними темами приналежності та пам'яті. Художниця зазначила, що продовжує працювати в Бразилії, незважаючи на дискримінацію та насильство, спрямоване проти трансгендерних людей (Barry, 2024).

Отже, квір-художники представили роботи, які кидають виклик домінуючим моделям гендеру та сексуальності. Як зазначає А. Пілчер, результати такої творчості можуть бути сексуальними чи серйозними, сатиричними чи романтичними, непомітно закодованими чи зухвало відвертими (Пілчер, 2017). Зусиллями куратора у Венеції утворилася платформа для самовираження, деколонізації мистецького простору, підтримки маргіналізованих спільнот і переосмислення ідентичності через мистецтво.

Висновки. Венеційська бієнале залишається важливою платформою для міжкультурного діалогу та презентації нових мистецьких форм, де зустрічаються різноманітні художні традиції та соціально значущі теми, що кидають виклик усталеним концепціям. У 2024 р. бієнале звернулася до творчості митців, які часто опиняються поза межами домінантного мистецького канону, привертаючи увагу до проблем ідентичності, гендеру, раси та соціальної нерівності. Зокрема, однією з центральних тем бієнале стало квір-мистецтво. Воно підкреслило свою роль у переосмисленні культурних кордонів й продемонструвало здатність слугувати інструментом деколонізації мистецького простору, активізуючи соціальну рефлексію і переосмислення ідентичностей. Спеціальну нагороду бієнале отримала аргентинська активістка та захисниця прав ЛГБТК+, художниця-трансгендер Ла Чола Поблете, чії роботи вдало інтегрували теми гендеру, національної ідентичності та постколоніальних викликів, резонуючи з головними ідеями бієнале. Завдяки кураторському підходу А. Педроси, що передбачає включення маргіналізованих голосів та міждисциплінарний підхід, бієнале 2024 р. створила умови для обговорення цих питань, що виходять за межі традиційних уявлень.

логу та презентації нових мистецьких форм, де зустрічаються різноманітні художні традиції та соціально значущі теми, що кидають виклик усталеним концепціям. У 2024 р. бієнале звернулася до творчості митців, які часто опиняються поза межами домінантного мистецького канону, привертаючи увагу до проблем ідентичності, гендеру, раси та соціальної нерівності. Зокрема, однією з центральних тем бієнале стало квір-мистецтво. Воно підкреслило свою роль у переосмисленні культурних кордонів й продемонструвало здатність слугувати інструментом деколонізації мистецького простору, активізуючи соціальну рефлексію і переосмислення ідентичностей. Спеціальну нагороду бієнале отримала аргентинська активістка та захисниця прав ЛГБТК+, художниця-трансгендер Ла Чола Поблете, чії роботи вдало інтегрували теми гендеру, національної ідентичності та постколоніальних викликів, резонуючи з головними ідеями бієнале. Завдяки кураторському підходу А. Педроси, що передбачає включення маргіналізованих голосів та міждисциплінарний підхід, бієнале 2024 р. створила умови для обговорення цих питань, що виходять за межі традиційних уявлень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горлач П. Золотий лев для Австралії: оголосили переможців Венеційської бієнале 2024. *Суспільне. Культура*. 22 квітня 2024. URL: <https://susplne.media/culture/729289-zolotij-lev-dla-avstralii-ogolosili-peremozciv-venecijskoi-bienale-2024/> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Aguerregaray J. The artist from Mendoza explores her identity through her work. *Time Out*. 18 November 2024. URL: <https://www.timeout.com/buenos-aires/la-chola-poblete-the-voice-of-mendoza-conquering-international-contemporary-art> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Ahmed S. *Queer Phenomenology Orientations, Objects, Others*. Duke University Press, 2006. 240 p.
4. Arte al día. Extranjeros en todas partes: Latinoamérica toma la Bienal de Venecia. 2024. URL: <https://es.artealdia.com/Noticias/extranjeros-en-todas-partes-latinoamerica-toma-la-bienal-de-venecia> (дата звернення: 15.11.2024).
5. Barry C. La Bienal de Venecia bajo el lema "Extranjeros por todas partes" reúne a artistas LGBTQ+, outsiders e indígenas. *Infobae*. 2024. URL: <https://www.infobae.com/cultura/2024/04/21/la-bienal-de-venecia-bajo-el-lema-extranjeros-por-todas-partes-reune-a-artistas-lgbtq-outsiders-e-indigenas/> (дата звернення: 8.11.2024).
6. García M. A. La Chola Poblete. *La biennale di Venezia*. 2024. URL: <https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo/la-chola-poblete> (дата звернення: 11.11.2024).
7. Gunn V. Queer desire's orientations and learning in higher education fine art. *Applied Social Theory*. 2018. Vol. 1 (2). URL: <https://socialtheoryapplied.com/journal/jast/article/view/61/79> (дата звернення: 4.11.2024).
8. Infobae. La Chola Poblete hace historia en la Bienal de Venecia: primera artista queer premiada. 20 abril 2024. URL: <https://www.infobae.com/cultura/2024/04/20/la-chola-poblete-hace-historia-en-la-bienal-de-venecia-primera-artista-queer-premiada/> (дата звернення: 24.11.2024).
9. La biennale di Venezia. Adriano Pedrosa appointed Curator of the Biennale Arte 2024. 15 December 2022. URL: <https://www.labiennale.org/en/news/adriano-pedrosa-appointed-curator-biennale-arte-2024> (дата звернення: 10.11.2024).
10. La biennale di Venezia. Nucleo Contemporaneo. 2024. URL: <https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo> (дата звернення: 10.11.2024).
11. La Jornada. El arte queer, de mujeres y minorías étnicas colorea la Bienal de Venecia. 6 noviembre 2024. P. 4. URL: <https://www.jornada.com.mx/2024/11/06/cultura/a04n1cul> (дата звернення: 15.11.2024).
12. Lorenz R. *Queer Art: A Freak Theory*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2012. 180 p.
13. Palais Populaire. La Chola Poblete – Guaymallén. 2023. URL: <https://palaispopulaire.db.com/news/detail/20230904-la-chola-poblete-guaymallen> (дата звернення: 21.11.2024).
14. Performance: La Chola Poblete - ¿Cómo se representa a un indio? 2024. URL: <https://www.labiennale.org/en/agenda/performance-la-chola-poblete-%C2%BFc%C3%B3mo-se-representa-un-indio> (дата звернення: 23.11.2024).
15. Pilcher A. *A Queer Little History of Art*. London: Tate Publishing, 2017. 160 p.

16. Queer (Documents of Contemporary Art); ed. by Getsy D. London: Whitechapel Gallery Venture Ltd & Cambridge, MA: MIT Press. 2016. 240 p.
17. Sassatelli M. Symbolic Production in the Art Biennial: Making Worlds. *Theory, Culture & Society*. 2017. № 34(4). P. 89–113.

REFERENCES

1. Horlach P. (2024) Zolotyi lev dlia Avstralii: oholosyly peremozhstiv Venetsiiskoi bienale 2024. [Golden Lion for Australia: Winners of the 2024 Venice Biennale Announced] *Suspilne. Kultura*. - Social. Culture. 22 April. URL: <https://suspilne.media/culture/729289-zolotij-lev-dla-avstralii-ogolosili-peremozcv-venecijskoi-bienale-2024/>. [in Ukrainian].
2. Aguerregaray J. (2024) The artist from Mendoza explores her identity through her work. *Time Out*. 18 November. URL: <https://www.timeout.com/buenos-aires/la-chola-poblete-the-voice-of-mendoza-conquering-international-contemporary-art>.
3. Ahmed S. (2006) *Queer Phenomenology Orientations, Objects, Others*. Duke University Press.
4. Arte al dia. (2024) Extranjeros en todas partes: Latinoamérica toma la Bienal de Venecia. [Foreigners everywhere: Latin America takes over the Venice Biennale]. URL: <https://es.artaldia.com/Noticias/extranjeros-en-todas-partes-latino-america-toma-la-bienal-de-venecia>. [in Spanish].
5. Barry C. (2024) La Bienal de Venecia bajo el lema “Extranjeros por todas partes” reúne a artistas LGBTQ+, outsiders e indígenas. [The Venice Biennale under the motto “Foreigners Everywhere” brings together LGBTQ+, outsider and indigenous artists]. *Infobae*. URL: <https://www.infobae.com/cultura/2024/04/21/la-bienal-de-venecia-bajo-el-lema-extranjeros-por-todas-partes-reune-a-artistas-lgbtq-outsiders-e-indigenas/>. [in Spanish].
6. García M. A. (2024). La Chola Poblete. *La biennale di Venezia*. URL: <https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo/la-chola-poblete>.
7. Gunn V. (2018) Queer desire's orientations and learning in higher education fine art. *Applied Social Theory*. Vol. 1 (2). URL: <https://socialtheoryapplied.com/journal/jast/article/view/61/79>.
8. Infobae. (2024) La Chola Poblete hace historia en la Bienal de Venecia: primera artista queer premiada. [La Chola Poblete makes history at the Venice Biennale: first queer artist to win an award]. 20 abril. URL: <https://www.infobae.com/cultura/2024/04/20/la-chola-poblete-hace-historia-en-la-bienal-de-venecia-primera-artista-queer-premiada/>. [in Spanish].
9. La biennale di Venezia. (2022) Adriano Pedrosa appointed Curator of the Biennale Arte 2024. 15 December. URL: <https://www.labiennale.org/en/news/adriano-pedrosa-appointed-curator-biennale-arte-2024>.
10. La biennale di Venezia. (2024) Nucleo Contemporaneo. [Contemporary Core] URL: <https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo>.
11. La Jornada. (2024) El arte queer, de mujeres y minorías étnicas colorea la Bienal de Venecia. [Queer art, women’s art, and the art of ethnic minorities bring vibrant color to the Venice Biennale]. 6 November. P. 4. URL: <https://www.jornada.com.mx/2024/11/06/cultura/a04n1cul>. [in Spanish].
12. Lorenz R. (2012) *Queer Art: A Freak Theory*. Bielefeld: Transcript Verlag.
13. Palais Populaire. (2023) La Chola Poblete – Guaymallén. URL: <https://palaispopulaire.db.com/news/detail/20230904-la-chola-poblete-guaymallen>.
14. Performance. (2024) La Chola Poblete - ¿Cómo se representa a un indio? [How is an indigenous person represented?]. URL: <https://www.labiennale.org/en/agenda/performance-la-chola-poblete-%C2%BFc%C3%B3mo-se-representa-un-indio>.
15. Pilcher A. (2017) *A Queer Little History of Art*. London: Tate Publishing.
16. Getsy D. (2016) *Queer (Documents of Contemporary Art)*. London: Whitechapel Gallery Venture Ltd & Cambridge, MA: MIT Press.
17. Sassatelli M. (2017) Symbolic Production in the Art Biennial: Making Worlds. *Theory, Culture & Society*. № 34(4). 89–113.